

HØRING

Forslag til forskrift om kontrollområde for å forebygge, begrense og bekjempe pankreassykdom (PD) hos akvakulturdyr i Flatanger, Fosnes, Namsos, Nærøy og Vikna kommuner i Nord-Trøndelag

Hovedinnhold i forskriftsutkastet

- Forskriften oppretter et kontrollområde for pankreassykdom (PD) i sørlige deler av Nord-Trøndelag rundt lokaliteten 21676 Kråkholmen i Flatanger.
- Formålet med forskriften er å forebygge, bekjempe og utrydde pankreassykdom hos fisk i forskriftens virkeområde, se forskriftens § 2.
- Kontrollområdet består av bekjempelsessone og en overvåkingssone utenfor bekjempelsessonen.
- Forskriften legger restriksjoner på aktivitet i sonene for å forhindre smitte ut fra området.

Tiltak som gjelder i hele kontrollområdet:

- Månedlig helsekontroll med prøveuttak for PD.
- Krav til laboratorier om håndtering av prøver.

Tiltak i bekjempelsessonen:

- Forbud mot utsett av laksefisk i akvakulturanlegg.
- Flytting av akvakulturdyr i og fra sonen kan kun skje etter tillatelse fra Mattilsynet.
- Månedlig helsekontroll med prøveuttak egnet til å avdekke PD-smitte.
- Ved høy virusutskillelse og stor risiko for spredning av smitte til andre lokaliteter, kan Mattilsynet fatte vedtak om tømning av lokaliteten innen en fastsatt frist.
- Ekstra tiltak med vask og desinfeksjon av anlegg før brakklegging.
- Krav til slakterier, notvaskerier og transportører.

Tiltak i overvåkingssonen:

- Transportører og andre virksomheter kan bli pålagt tiltak for å hindre spredning av smitte.

Bakgrunnen for forslaget

Fiskeysykdommen pankreassykdom (PD) er en av de mest alvorlige sykdommene på laks i norsk oppdrett. PD kan ikke behandles med medikamenter. Det er godkjent vaksine mot sykdommen, men med begrenset virkning. Sykdommen er oppført i del 3 over sykdommer som er listeførte i gjeldende sykdomsforskrift for akvatiske dyr (FOR-2008-06-17-819).

Bekjempelsen av listeførte sykdommer på akvatiske dyr baserer seg på kravene i sykdomsforskriften.

PD i Norge forårsakes av virusvariantene SAV 3 og SAV 2. Sykdommen smitter ikke til mennesker.

Forskrift om tiltak for å forebygge, begrense og bekjempe pankreassykdom (PD) hos akvakulturdyr (FOR-2017-08-29-1318) regulerer de tiltak som settes inn mot sykdommen. I følge forskriften ligger Nord-Trøndelag i overvåkingssonen for PD.

Mattilsynet kan etter en vurdering av smittesituasjonen i overvåkingsområdet pålegge at fisk i akvakulturanlegg der PD påvises, skal slaktes ut eller destrueres. Ved fastsettelse av denne forskriften ble det vurdert slik at etablering av lokalt kontrollområde gjennom høring er en hensiktsmessig måte å regulere tiltak for å bekjempe sykdommen – som alternativ til bruk av tømning ved slakting, flytting eller destruksjon på lokaliteter med påvist smitte. Hva som er de mest hensiktsmessige og minst inngripende tiltak er en vurdering som må gjøres ved hvert enkelt tilfelle av PD ut fra de særlige forhold i det aktuelle området og anlegget.

I det området som Mattilsynet nå foreslår at det opprettes et kontrollområde, oppstod det på lokalitet Feøyvika i mars 2017 mistanke om PD basert på resultat av overvåkingsprøver. Til tross for pålagt forsterket overvåking, ble diagnosen PD ikke stilt før i juni 2017. Det ble pålagt tømning av lokaliteten og dette ble gjennomført som flytting av fisken sørover innen medio juli. Det er ikke kjent hvordan smitten kom inn til Feøyvika. I september 2017 ble det påvist PD på Kråkholmen.

Kråkholmen er nabo til Feøyvika, og det er rimelig å anta at fisken her er smittet fra Feøyvika. Det ligger flere andre lokaliteter i området som også kan ha vært utsatt for smitte fra mars til september. Vi vurderer derfor situasjonen slik at det er stor sannsynlighet for at flere anlegg er smittet. Fisken er utsatt høsten 2016, og har en tid frem til normalt slaktetidspunkt. Vi mener at det er lite sannsynlig at smitten fjernes fra området ved å ta ut fisken på Kråkholmen. Det er ikke ønskelig å flytte smittet fisk sørover til områder som pt. ikke har påvist PD.

På grunn av det samlede antallet av tilfeller, sammenheng mellom tilfellene og antallet potensielle kontaktlokaliteter, mener Mattilsynet at det kan være uforholdsmessig å benytte «stamping out» som et førstetiltak i området. Det er likevel et langsiktig mål å unngå at PD blir en endemisk sykdom i Nord-Trøndelag og at smitten spres nordover. På denne bakgrunnen foreslår Mattilsynet en revidert bekjempelsesstrategi i en periode for området som omfattes av forslaget til kontrollområdeforskrift.

Sonenes utstrekning

Mattilsynet legger til grunn at SAV-2 har en overlevelse i sjøvann som tilsier at smitte kan spres med vannstrømmen over lange avstander. Veterinærinstituttet har i en rapport fra september 2016 oppgitt smitterisikoen som 30% på 10 km avstand, 10% ved 20 km avstand og tilnærmet 0 ved 50 km avstand.

Det er i forslaget til kontrollområdeforskrift lagt til grunn en bekjempelsessone på 10 km rundt lokaliteter der det står fisk i sjøen med påvist SAV-2 eller mistanke om SAV-2. Dette gir en mindre bekjempelsessone enn det som er etablert i Nærøy, Vikna, Leka, Bindal, Brønnøy og Sømna kommuner. Kontrollområdet som helhet vil bli etablert med like stor utstrekning, dvs. 30 km radius fra smittet lokalitet. Bakgrunnen for at vi foreslår en mindre bekjempelsessone, er at det etter vedtatt sonestruktur i området vil være flere utsettsområder som vil bli berørt dersom en opererer med en bekjempelsessone med 20 km radius slik som i Bindal og Nærøy. Det er fortsatt uklart om det faktisk vil skje videre smittespredning fra det aktuelle utsettsområdet (H16) til utsettsområdet lenger mot nord (V17) og mot øst (H17). Ved å etablere en stor bekjempelsessone nå, vil nytt utsett H18 og V19 ikke være mulig i dette området. Nytt utsett tillates normalt ikke før

bekjempelsessonen er tømt og det er gjennomført felles brakklegging av alle lokaliteter i bekjempelsessonen i 2 måneder.

Hvis sykdomsutviklingen blir slik at PD-smitten skulle bli spredt til V17 og/eller H17-området, vil en utvidelse av bekjempelsessonen bli nødvendig. Dette hvis det overordnede målet om å unngå at PD blir endemisk i Nord-Trøndelag skal kunne oppnås. Det vil da ikke kunne tillates å sette ut fisk i det berørte området før alle lokaliteter er tømt og felles brakklegging er gjennomført. Denne konsekvensen vil i tilfelle komme som et resultat av sykdomsutviklingen og ikke som et direkte resultat av fastsatt forskrift.

I overvåkingsområdet er det krav om prøvetaking for PD hver 14. dag. Dette vil være hensiktsmessig for raskt å oppdage nye tilfeller av PD. Slik lokalitetsstrukturen er, vil en smittespredning nordover eller østover raskt kunne gå fra lokalitet til lokalitet og gi sykdom i hele området sør for Vikna. Bekjempelsesområdet vil da måtte utvides i takt med sykdomsutviklingen.

Etter Mattilsynets vurdering er det nødvendig å opprette en kontrollområdeforskrift som omfatter store deler av Nord-Trøndelag sør for Vikna for å etablere en sterkere overvåking av lokaliteter som kan bli smittet fra det pågående utbruddet. Det vil samtidig bli en skjerpet regulering og kontroll i det området der PD er påvist. Samlet vil dette bidra til å redusere risiko for smittespredning ut av området.

Mattilsynet mener at en i beste fall vil kunne isolere smitten i det aktuelle området (H16). Hvis smitten spres ut av dette området, vil en ny utsettsstruktur med større og mer robuste utsettsområder tvinge seg fram. En vil da måtte se på muligheten for å tømme og brakklegge større områder som etter hvert klareres for nytt utsett. Omstillingen til denne nye strukturen vil være krevende. Aktørene i området må bli enige om en ny hensiktsmessig struktur og overgangen fra dagens driftsstruktur til ny driftsstruktur vil kunne bli utfordrende.

Hjemmel

Hjemmel for opprettelse av kontrollområdeforskrift for PD følger av lov 19. desember 2003 nr. 124 om matproduksjon og mattrygghet mv. (matloven) § 19, jf. delegeringsvedtak 19. desember 2003 nr. 1790, og forskrift 17. juni 2008 nr. 819 om omsetning av akvakulturdyr og produkter av akvakulturdyr, forebygging og bekjempelse av smittsomme sykdommer hos akvatiske dyr § 40. Omsetnings- og sykdomsforskriften § 40 om kontrollområde fastslår følgende:

Når det er påvist sykdom på liste 3 i et akvakulturanlegg eller akvakulturområde for bløtdyr, kan Mattilsynet for å hindre spredning av sykdommen fastsette forskrift om opprettelse av kontrollområde bestående av bekjempelsessone og overvåkingssone. Forskriften kan inneholde påbud, forbud og tiltak som er nødvendige for å begrense eller bekjempe sykdommen, herunder om:

- a) flytting av akvakulturdyr inn i, rundt inne i eller ut av området,*
- b) utsett av akvatiske dyr og organismer,*
- c) forbud mot flytting av akvatiske dyr og organismer mellom akvakulturanlegg eller akvakulturområder for bløtdyr,*
- d) særlige regler og påbud om transport, transportmidler og ballastvann,*
- e) påbud om særskilte laboratorieundersøkelser mv.,*
- f) påbud om smitteskille mellom fiskegrupper, herunder brakklegging av lokaliteter, og*
- g) adgangsbegrensninger for personer som kan føre med seg smitte til akvakulturanlegg eller akvakulturområder for bløtdyr, og om plikt til å la sin person og medbrakte gjenstander desinfiseres*

Forskrifter som er fastsatt med hjemmel i denne bestemmelsen, er ikke til hinder for at Mattilsynet ved enkeltvedtak kan pålegge mer vidtgående tiltak eller lempe på tiltakene overfor det enkelte akvakulturanlegg eller akvakulturområde for bløtdyr, dersom dette er nødvendig for å begrense eller bekjempe sykdommen.

Informasjon til berørte parter:

Kontrollområdeforskrifter i forbindelse med utbrudd av fiskesykdommer må etableres raskt for å sikre at riktige smittebegrensende tiltak iverksettes. Med denne bakgrunn har Mattilsynets

administrerende direktør besluttet at Mattilsynet kan unnta forskriften fra krav til høring med tre måneders (minimum seks ukers) frist for innspill (jf. krav og unntak fra krav i utredningsinstruksen).

For å sikre tidlig informasjon til berørte aktører, har Mattilsynet allerede sendt ut kart med forslag til soner og informasjon om reguleringene som foreslås.

Høringsmøte:

22. september arrangerte Mattilsynet i tillegg et møte i Lauvsnes med representanter for de berørte akvakulturanleggene. Mattilsynet presenterte vurderinger om sonenes utstrekning og aktuelle tiltak i sonene.

Kommentarer til enkelte av bestemmelsene i kontrollområdeforskriften som foreslås:

§ 2. Utstrekning

Forslaget avviker noe fra PD-relevante avstander. Det opereres med en bekjempelsessone med 10 km utstrekning mot optimalt 20 - 21 km. Kontrollområdet og overvåkingssonen har normal utstrekning på 30 km fra smittet lokalitet. Veterinærinstituttet har i en rapport fra september 2016 oppgitt smitterisikoen som 30% på 10 km avstand, 10% ved 20 km avstand og tilnærmet 0 ved 50 km avstand.

§ 2 fjerde ledd: Forskriften inkluderer virksomheter utenfor kontrollområdet der slike virksomheter kan bidra til smittespredning. Begrepet «andre virksomheter» er tatt med for å sikre at nevnte virksomheter ikke er en uttømmende liste. Vi viser til at blant annet landbase for selskap som leier ut og drifter servicebåter og lignende kan omfattes.

§§ 4, 5 og 6:

Forskriftskravene er harmonisert mot ny nasjonal forskrift for PD. Prøver tatt for PCR-analyse må sendes inn for analyse innen to virkedager. Dette er begrunnet med flere tilfeller der prøver tatt ut for PD og som har vist seg å være positive, har blitt liggende før innsendelse og medført forsinket oppstart av effektiv håndtering av sykdommen.

§ 8. Krav til akvakulturanlegg med laksefisk i bekjempelsessonen

Vi vurderer det slik at dersom virusutskillelsen er lav og avstanden til nærliggende lokaliteter uten påvisning og mistanke om PD er stor, kan fisken få stå til den når slaktemoden størrelse. Det er risikoen for at smitteproduksjonen skal eskalere og nå et omfang som gjør at videre smittespredning ut av kontrollområdet er sannsynlig, som vil avgjøre om fisken må tas ut.

Bestemmelsen gir Mattilsynet handlingsrom til å vurdere om tidlig utslakting eller destruksjon må iverksettes for å hindre videre smittespredning. Vi vurderer det slik at fisken i utgangspunktet kan beholdes lengre enn når «stamping out»-strategi benyttes. I vurderingen inngår også antall lokaliteter, antall fisk og nærhet til andre lokaliteter med fisk.

§ 11. Krav om rengjøring av båter og utstyr fra bekjempelsessonen

Inkluderer avlusingslektre og servicebåter. Det er anlegget som bruker disse som har et overordnet ansvar for at disse ikke sprer smitte til andre anlegg etter å ha vært brukt på anlegg i bekjempelsessonen.

§ 13. Transport i bekjempelsessonen

Anlegg uten mistanke om PD skal anløpes før anlegg med mistanke om eller påvist PD.

Varighet av tiltakene

Alle lokaliteter i sonen må være brakklagt samtidig i to måneder før bekjempelsessonen kan oppheves og innlemmes i overvåkingssonen. Før brakklegging starter skal alle lokaliteter i sonen være tømt og anlegg og utstyr vasket og desinfisert. Fra samme dato som bekjempelsessonen oppheves, innlemmes den i overvåkingssonen. Overvåkingssonen oppheves normalt to år etter at bekjempelsessonen er opphevet.

Konsekvensutredning

Foreslåtte kontrollområdeforskrift vil medføre langt mindre negative kortsiktige økonomiske konsekvenser for akvakulturanleggene som skulle bli rammet av PD i bekjempelsessonen, enn strategien som tidligere har vært fulgt i området. Den langsiktige konsekvensen dersom en kan oppnå å få bukt med videre spredning av PD vil være store.

Lokalitetene i kontrollområdet blir pålagt månedlig helsekontroll med prøveuttak hver måned i bekjempelsessonen og hver 14. dag i overvåkingssonen.

Effekten av tiltakene er vurdert opp mot de totale konsekvensene tiltakene har på næringsaktører og miljøet rundt. Slik Mattilsynet vurderer det representerer de foreslåtte tiltakene nødvendige og utprøvde tiltak for å begrense smitte. Hensynet til å hindre spredning av PD til større deler av områdene rundt må veie tyngre enn de ulemper tiltakene påfører aktørene i den begrensede perioden tiltakene varer.

Det er avgjørende med god overvåking og kontroll når alvorlige sykdomsutbrudd oppstår. Effektiv håndtering av smittsom sykdom har betydning for fortsatt markedsadgang for norsk laks i viktige markeder.

En samlet vurdering av alle faktorene tilsier at Mattilsynet foreslår opprettelse av et kontrollområde som foreslått.

Høringsfrist:

Frist for å gi innspill settes til utgangen av onsdag 4. oktober 2017.

[Høringsinnspill sendes inn via Mattilsynets nettsider](#). Merk innspillet med følgende saksnummer:

2017/186794.